

תפיסות של התורה במיסטיקה היהודית פרופ' חביבה פדיה

שיעור 1: תורה מהשמייים: התורה הכתובה מהי,

והתורה המסורה מהי?

משנה, אבות א, א

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה

בראשית רבה ח, ב-ג

שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם, הדא הוא דכתיב: "ואהיה אצלו אמון וגו' [ואהיה שעשועים יום יום]" (משלי ח, 30) ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים, דכתיב: 'כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול', הוי הזאת ידעת מני עד וגו', התורה יודעת מה קודם לברייתו של עולם אבל אתה אין לך עסק לדרוש.

"ויאמר אלהים נעשה אדם", במי נמלך [...] ר' אמי אמר בלבו נמלך, משל למלך שבנה פלטין ע"י ארדכל ראה אותה ולא ערבה לו, על מי יש לו להתרעם לא על ארדכל, אתמהא, הוי ויתעצב אל לבו.

ירושלמי, שקלים ג, א

התורה שנתן לו הקדוש ברוך הוא למשה נתנה לו [עורה] אש לבנה, חרותה באש שחורה היא אש מובללת באש חצובה מאש ונתונה מאש דכתיב: "מימינו אש דת למו"

בבלי, בבא מציעא נט ע"ב

תנור של עכנאי. מאי עכנאי? - אמר רב יהודה אמר שמואל: שהקיפו דברים כעכנא זו, וטמאוהו. תנא: באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו. אמר להם: אם הלכה כמותי - חרוב זה יוכיח. נעקר חרוב ממקומו מאה אמה, ואמרי לה: ארבע מאות אמה. אמרו לו: אין מביאין ראיה מן החרוב. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - אמת המים יוכיחו. חזרו אמת המים לאחוריהם. אמרו לו: אין מביאין ראיה מאמת המים. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - כותלי בית המדרש יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם: אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה - אתם מה טיבכם? לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדין מטין ועומדין. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - מן השמים יוכיחו. יצאתה בת קול ואמרה: מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: לא בשמים היא. - מאי לא בשמים היא? - אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבת קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה אחרי רבים להטת. - אשכחיה רבי נתן לאליהו, אמר ליה: מאי עביד קודשא בריך הוא בהיא שעתא? - אמר ליה: קא חייך ואמר נצחוני בני, נצחוני בני.

רמב"ם, פירוש המשנה, הקדמה לפרק חלק

והיסוד השמיני הוא תורה מן השמים. והוא, שנאמין שכל התורה הזו הנמצאת בידינו היום הוזה היא התורה שניתנה למשה, ושהיא כולה מפי הגבורה, כלומר שהגיעה עליו כולה מאת ה' הגעה שקורים אותה על דרך ההשאלה דבור, ואין יודע איכות אותה ההגעה אלא הוא עליו השלום אשר הגיעה אליו, ושהוא במעלת לבלר שקורין לפניו והוא כותב כולה תאריכיה וספוריה ומצותיה, וכך נקרא מחוקק. [...] הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה קדושה אמת. [...] כל אות שבה יש בה חכמות ונפלאות למי שהבינו ה', ולא תושג תכלית חכמתה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. ואין לאדם אלא להתפלל כמו דוד משיח אלהי יעקב שהתפלל גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. וכן פירושה המקובל גם הוא מפי הגבורה, וזה שאנו עושים היום צורת הסוכה והלולב והשופר והציצית והתפילים וזולתם היא עצמה הצורה שאמר ה' למשה ואמר לנו, והוא רק מוביל שליחות נאמן במה שהביא, והדבור המורה על היסוד הזה השמיני הוא אמרו בזאת תדעון כי ה' שלחני וכו' כי לא מלכי.

הקדמת הרמב"ן לפירושו על בראשית

משה רבינו כתב הספר הזה עם התורה כולה מפיו של הקדוש ברוך הוא [...] אבל משה רבינו כתב תולדות כל הדורות הראשוני[ם] ויחוס עצמו ותולדותיו ומקריו כשלישי המדבר. [...] והטעם לכתיבת התורה בלשון זה מפני שקדמה לבריאת העולם אין צריך לומר ללידתו של משה רבינו כמו שבא לנו בקבלה שהיתה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה. הנה משה כסופר המעתיק מספר קדמון וכותב ולכן כתב סתם [...] ונראה שהתורה הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה בענין הזה שהזכרנו, היה שהיתה הכתיבה רצופה בלי הפסק תיבות והי' [ה] אפשר בקריאתה שתקרא על דרך השמות, ותקרא על דרך קריאתנו בענין התורה והמצוה, ונתנה למשה רבינו על דרך קריאת המצות ונמסר לו על פה קריאתה בשמות.

ואני הנני מביא בברית נאמנה והיא הנותנת עצה הוגנת לכל מסתכל בס' הזה לבל יסבור סברה ואל יחשוב מחשבות בדבר מכל הרמזים אשר אני כותב בסתרי התורה כי אני מודיעו נאמנה שלא יושגו דבר ולא יודעו כלל בשום שכל ובינה זולתי מפי מקובל חכם לאוזן מקובל מבין והסברא בהן אולת מחשב' מועלת רבת הנוקין מונעת התועלת אל יאמר בשוא נתעה כי לא תבואהו בסברותיו רק רעה

כי ידברו אל ה' סרה אשר לא יכלו כפרה שנאמר אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח אל יחרסו אל ה' לראות כי ה' אש אוכלה הוא אל קנאות. והוא יראה את רצוייו מתורתו נפלאות. אבל יחזו בפירושינו חדושים בפשטים ובמדרשים יקחו מוסר מפי רבותינו הקדושים בגדול ממך אל תדרוש בחזק ממך בל תחקור במופלא ממך בל תדע במכוסה ממך בל תשאל במה שהורשית התבונן שאין לך עסק בנסתרות.

שיעור 2: תורה חדשה

ישעיהו נא, 4

הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו כי תורה מאתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע

ויקרא רבה יג, ג

אמר הקדוש ברוך הוא תורה חדשה מאתי תצא חדוש תורה מאתי תצא

ירמיהו לא, 32

כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם ה' נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם

ילקוט שמעוני, תהלים רמז, תרכה

לא נתנו פרשיות התורה על הסדר, שאלמלי נתנו על הסדר כל מי שהיה קורא בהן, היה יכול להחיות מתים ולעשות מופתים, לפיכך נתעלם סדורה של תורה, והוא גלוי לפני הקדוש ברוך הוא.

זוהר ח"א ד ע"ב - ה ע"א, תרגם ישעיה תשבי, מתוך: משנת הזוהר, ח"ב, עמ' תד-תה

"בראשית" רבי שמעון פתח: "ואשים דברי בפיך", כמה יש לו לאדם לעסוק בתורה יומם ולילה, משום שהקדוש ברוך הוא מקשיב לקולם של אלו העוסקים בתורה, ובכל דבר המתחדש בתורה על-ידי העוסק בתורה עושה הוא רקיע אחד.

שנינו: באותה שעה, שדבר תורה מתחדש מפיו של אדם, אותו דבר עולה וניצב לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא נוטל אותו דבר ומנשקו ומעטרו בשבעים עטרות גלופות וחקוקות. ודבר חכמה שנתחדש עולה ויושב על ראשו של צדיק חי-עולמים וטס משם ושט בשבעים אלף עולמות ועולה לעתיק הימים. וכל דברי עתיק-הימים דברי חכמה הם ברזים סתומים עליונים, ואותו דבר סתום של חכמה שנתחדש כאן, כשהוא עולה, מתחבר הוא באותם דברי רזים של עתיק-הימים ועולה ויורד עמהם ונכנס בשמונה עשר עולמות גנוזים, ש"עין לא ראתה אלהים זולתך". יוצאים הם משם ושטים ובאים מלאים ושלמים וניצבים לפני עתיק-הימים. באותה שעה מריח עתיק הימים באותו דבר ונוח הוא לפניו מכל. נוטל הוא אותו דבר ומעטרו בשלוש מאות ושבעים אלף עטרות. אותו דבר טס ועולה ויורד ונעשה רקיע אחד. וכן כל דבר ודבר של חכמה נעשים רקיעים, הקיימים בקיום שלם לפני עתיק-הימים, והוא קורא להם "שמים חדשים", שמים מחודשים סתומים של רזי החכמה העליונה.

וכל שאר דברי תורה המתחדשים עומדים לפני הקדוש ברוך הוא ועולים ונעשים "ארצות החיים". והם יורדים, ומתעטרים על ארץ אחת, והיא מתחדשת ונעשית כולה "ארץ חדשה" מאותו דבר שנתחדש בתורה. ועל זה כתוב: "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני" וגוי, עשיתי לא כתוב אלא "עושה", שהוא עושה תמיד מאותם חידושים ורזי התורה. ועל זה כתוב: "ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ", השמים לא כתוב אלא "שמים".

ר"א אבולעפיה, חיי העולם הבא, עמ' 45-57

אמר הצעיר אברהם הרואה באלפי יהודא. באתי באלה הדברים הנאמרים באמת, להזהיר כל באי שער הספר הזה, שאל יבהל (ירויץ) ברוחו לבא בכל עת אל הקודש, עד שיטהר מחשבתו מהבלי הזמן, וינקה עצמו מהגאווה והכעס, כי היא הקליפה המונעת מלכנוס לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. וצריך לו להשפיל את עצמו מלפני כל אדם, שומע חרפתו וסובל. ויהיה כוונתו לשם שמים. ויהיה רחמיו אפילו על שונאיו שלו, כשאינו שונא המקום. ויהיה נדיב לבב, ונכאה רוח. ויבזה תאוות השררה וכבוד, ותאוות מאכלים רעים ותאוות נשים, ויהיה אוהב האמת ושונא השקר, ויהיה צנוע, ויבקש כבוד אנשי החכמה. ועיקר כוונתו יהיה לשם החכמה האמיתית, ולא יהיה עסקו בחכמה הזאת להתגאות ח"ו. יהיה תמיד תפילתו לאל, יישר צעדיו לבל ימוט ימין ושמאל מן האמת. שנית באתי כמזהיר, שאל יטעה ח"ו לא באות ולא בנקודה, שנאמר "כי ישרים דרכי השם צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם". ומי שיודע זה הספר כראוי לעומקו, הוא אוהב למעלה ונחמד למטה, ונוחל שני עולמות עוה"ז ועוה"ב, שנאמר "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא". כי עמוק עמוק הוא מי ימצאנו. והשם ברחמיו יאיר עינינו בתורתו, אמן.

[...]

וע"כ חייב כל משכיל אשר השיג דבר מהשגות השכליות למסור מהם קבלה אמיתית כפי מה שהשיג וכפי כוחו למי שיראה לו שהוא מכין עצמו בהכנה הראויה להבין לזה ולא יהיה מקנא במקובלים אשר הם ראויים לקבל שכן אמרו רז"ל בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו.

וגם ראוי למשכיל לשמור לעצמו במסירת הקבלה האלוהית שימסרם מעט מעט כדי שלא יתבלבל השומע בהם כי סתרי עריות וסתרי בראשית וסתרי מרכבה שהם חכמת האלוהות הם ענינים עליונים מאד. ואמנם סתרי בראשית שהם חכמת הטבע וסתרי מרכבה שהם חכמת אלהים שניהם אלוהים ואין כל דעת ודעת מן הדעת האנושית שיכולה להשיגם וע"כ ראוי להסתירם מן ההמון הנמשך אחר מחשבי הזמן כי אי אפשר להשיגם אלא אחר לימוד רב והשתדלות חזקה בחכמה ועיון גדול בספרים והתבודדות רבה עם אנשי האמת והיפרדות מאנשי התאוות השקריות. וכשימצא איש דורש החכמה ראוי גם כן למוסרה לו ולא יעזבנה האדם למות עמו במותו אבל ישפיענה על זולתו כפי יכולתו בכתב או בעל פה.

[...]

הנה נודע בקבלה נבואית אלוהית תוריית, שבעת שהחכם המשכיל מצרפם, תשפע עליו רוח הקודש. וזה לך האות, בעיוןך באותיות הקדושות האלה באמת ובאמונה, ובצרפך אמנם מה שבראש עם הסוף והסוף עם הראש ראש עם תוך והתוך עם ראש והסוף עם התוך והתוך עם הסוף וכן כולם לפי זה הדרך יגלגל כל אות פנים ואחור בניגונים רבים (פי' עם הנקודות). ויתחיל בנחת וימהר עוד וירגיל עצמו עד שיהיה בקי מאוד בחילופי הצירופים זה בזה וצריך לו ג"כ שיהיה בקי מאוד בסתרי תורה ובחכמתם כדי שיכיר מה שיבוא לו בגלגלי הצירוף ויתעורר לבו בחושבו הצירוף השכלי האלוהי הנבואי. ותחילת מה שיעלה לו מן הצירוף בהתבודדותו תתחדש עליו פחד ורעדה ויעמדו שערות ראשו ויזדעזעו אבריו אח"כ אם יזכה תעבור עליו רוח אלהים חיים ונחה עליו רוח השם רוח חכמה ובינה רוח דעת ויראת ה' וידמה לו כאילו משוח כל גופו מראשו עד רגליו בשמן המשחה ויהיה משרת ה' ושלוחו ויקרא מלאך האלהים ויכונה שמו כשם רבו והוא שד"י אשר כינוהו מטטרו"ן שר הפנים.

שיעור 3: החוק והתוקף: הפרדס והארבעה

תהלים קיט, 126

עת לעשות לה' הפרו תורתך

רמב"ם, מורה הנבוכים, חלק ג, פרק נא

המלך הוא בהיכלו ואנשיו כולם, קצתם אנשי המדינה וקצתם חוץ למדינה, ואלו אשר במדינה, מהם מי שאחוריו אל בית המלך ומגמת פניו בדרך אחרת, ומהם מי שרוצה ללכת אל בית המלך ומגמתו אליו, ומבקש לבקר בהיכלו ולעמוד לפניו, אלא שעד היום לא ראה פני חומת הבית כלל. מן הרוצים לבא אל הבית, מהם שהגיע אליו והוא מתהלך סביבו מבקש למצא השער, ומהם מי שנכנס בשער והוא הולך בפרוזדור, ומהם מי שהגיע עד שנכנס אל תוך הבית והוא עם המלך במקום אחד שהוא בית המלך, ולא בהגיעו אל תוך הבית יראה המלך או ידבר עמו, אבל אחר הגיעו אל תוך הבית א"א לו מבלתי שישתדל השתדלות אחרת, ואז יעמוד לפני המלך ויראהו מרחוק או מקרוב, או ישמע דבר המלך או ידבר עמו. והנני מפרש לך זה המשל אשר חדשתי לך, ואומר, אמנם אשר הם חוץ למדינה, הם כל איש מבני אדם שאין לו אמונת דת, לא מדרך עיון ולא מדרך קבלה, כקצות התור"ך המשוטטים בצפון, והכושיים והמשוטטים בדרום, והדומים להם מאשר אתנו באקלימים האלה, ודין אלו כדין בעלי חיים שאינם מדברים ואינם אצלי במדרגת בני אדם, ומדרגתם בנמצאות למטה ממדרגת האדם ולמעלה ממדרגת הקוף, אחר שהגיע להם תמונת האדם ותארו והכרה יותר מהכרת הקוף, ואשר הם במדינה אלא שאחוריהם אל בית המלך, הם בעלי אמונה ועיון, אלא שעלו בידם דעות בלתי אמתיות, אם מטעות גדולה שנפל בידם בעת עיונם, או שקבלו ממי שהטעם, והם לעולם מפני הדעות ההם כל אשר ילכו יוסיפו רוחק מבית המלך, ואלו יותר רעים מן הראשונים הרבה, ואלו הם אשר יביא הצורך בקצת העתים להרגם ולמחות זכר דעותם שלא יתעו זולתם, והרוצים לבא אל בית המלך ולהכנס אצלו אלא שלא ראו בית המלך הכלל, הם המון אנשי התורה רצה לומר עמי הארץ העוסקים במצות, והמגיעים אל הבית ההולכים סביבו, הם התלמודיים אשר הם מאמינים דעות אמתיות מדרך קבלה, ולומדים מעשה העבודות, ולא הרגילו בעיון שרשי התורה ולא חקרו כלל לאמת אמונה, ואשר הכניסו עצמם לעיין בעקרי הדת כבר נכנסו לפרוזדור, ובני האדם שם חלוקי המדרגות בלא ספק, אבל מי שהגיע לדעת מופת כל מה שנמצא עליו מופת, וידע מן העניינים האלהיים אמתת כל מה שאפשר שתודע אמתתו, ויקרב לאמתת מה שא"א בו רק להתקרב אל אמתתו, כבר הגיע עם המלך בתוך הבית, ודע בני שאתה כל עוד שתתעסק בחכמות הלמודיות ובמלאכת ההגיון, אתה מכת המתהלכים סביב הבית לבקש השער, כמו שאמרו רז"ל על צד המשל, עדין בן זומא מבחוץ, וכשתבין העניינים הטבעיים, כבר נכנסת בפרוזדור הבית, וכשתשלים הטבעיות ותבין האלהיות, כבר נכנסת עם המלך אל החצר הפנימית ואתה עמו בבית אחד, וזאת היא מדרגת החכמים, והם חלוקי השלמות. אבל מי שישים כל מחשבתו אחר שלמותו באלהיות, והוא נוטה כלו אל השם יתעלה, והוא מפנה מחשבתו מזולתו, וישים פעולות שכלו כולם בבחינת הנמצאות ללמוד מהם ראייה על הש"י, לדעת הנהגתו אותם על אי זה צד אפשר שתהיה, מהם אשר באו אל בית המלך, וזאת היא מדרגת הנביאים, יש מהם מי שהגיע מרוב השגתו ופנותו מחשבתו מכל דבר זולתי הש"י, עד שנאמר בו ויהי שם עם ה' וגו', ישאל ויענה [ידבר] וידובר עמו במעמד ההוא המקודש ומרוב שמחתו במה שהשיג לחם לא אכל ומים לא שתה, כי התחזק השכל עד שנתבטל כל כח עב שבגוף, ר"ל מיני חוש המשוש, ויש מן הנביאים מי שיראה לבד, ויש מהם מי שיראה מקרוב, ומהם מי שיראה מרחוק, כאמרו מרחוק ה' נראה לי.

הקדמת רבינו בחיי לפירושו על התורה

ומפני שידעתי כי מפרשי התורה בספריהם הולכים על ארבעה חלקים ודרכים. יש מהם דרך הפשט רודפים. ויש מהם לדרך המדרש נכספים. ויש בוחר דרך השכל וחכמי המחקר המתפלספים, ויש בני עליה במסלה העולה בית אל עיני לבם צופים. רוו נפשם מדשן ויאכלו נופת צופים. נכנסו ברואה ולפנים מן הצופים, והשיגו השרש והענפים.

על כן ראיתי לחלק באור ספרי זה על דרכים אלה כלם. למען יהיה לכל החלקים נשלם. בארבעה מעלות שלם. לעלות מן הנגלה אל הנעלם. הדרך הראשון: דרך הפשט אזכיר ואשמור כאישון. שם אכתוב מבחר דעות הראשונים. הרבנים האדירים. המאור הגדול רבינו שלמה ז"ל. והפטיש החזק רבינו חננאל. כל אחד מהם סיני ועוקר הרים, בדבריהם אאיר את עיני ואענדם עטרות לי. אזכור דבר בשם אומרו ולא אתעטף בטלית שאינה שלי. הדרך השני: דרך המדרש בו ארחיב לשון ובו אטה אהלי. כי אלהי הטובה עלי. הדור יעפי התלאות. ידרשוהו בשבתות, ובו ינוח לבם מרגום ומעצבם. ישישו וישמחו כל מבקשיו. זה דור דורשיו. הדרך השלישי: דרך השכל בו אשלח ידי לכתוב במקומות, להורות כי תורתנו כלולה מכל החכמות. כל שאר חכמות שפחות. מוצגות בדרך עיון ומחקר. ותורתנו מן הקדוש ברוך הוא והוא העיקר. הדרך הרביעי: הוא דרך ה' הדרך ישכון אור, מסלול ודרך לנפש באור החיים לאור. בדרך הזה, אטיף ואזה. מרמזי האיש משה מופת הזמן. אשר מתק דברו נאצל ממתק של מן. הוא הרב הגדול הרמב"ן. הוא הורה לנו את הדרך אשר נעלה בה ובדרך אמת הנחנו. הוא אשר הצדיקנו וזכנו ושהחיינו. מאשר לקחה אזני שמץ מנהו והציצו רעיוני. פעם אבאר ופעם ארמוז ויצא כברק מלפני. כי ממחצב החכמה העליונה נחצב. לפני חסוכים בל יתיצב לפני מלכים יתיצב. המה מלכי התורה אשר באו בתוכה לפני ולפנים. רוז עליונים צפונים. והשיגו בחדרי הכתוב סודות נשגבים.

בתרגום המרצה, מתוך: "קבלה ופסיכואנליזה", עמ' 214-215

הרבה פוסעים במשעול אולם רק האוהב את העלמה מודע לכך שבתוך הבית האטום העומד לצד הדרך, יושבת העלמה היפה. והוא עובר תדיר יום יום ליד שער ביתה ועיניו משוטטות לכל הצדדים בתקווה לראותה, והיא, המרגישה בו, פותחת פתח זעיר בחלון ביתה, מגלה לרגע את פניה, ומיד שבה ונעלמת. כל האנשים המקיפים את האוהב שנפשו יצאה אלי אהובתו – כלל אינם מבחינים בה ובתנועה בלתי מורגשת זו. אבל הוא ליבו ונפשו הולכים אחריה, ויודע הוא שמאהבתה אליו – התגלתה לו לרגע אחד בכדי לעוררו.

הנמשל: התורה מתגלה לאדם תחילה ברמז; אם אינו נותן דעתו עליה – היא אף משגרת לו שלית, וקוראת לו כנער שסרח "בוא הנה פתי"; כשהוא סוף סוף מתקרב, היא מדברת אליו בעד פרגוד עבה ("פרוכתא"), פרוכת, עד שהוא מציץ מעט כדי לראותה – זוהי הדרשה. לאחר מכן כשהוא ממשיך לבקרה, היא משוחחת עמו בעד לוילון דק מאוד (שושיפא דקיק) בדברי חידות וזוהי האגדה. לבסוף כשהוא כבר מצוי אצלה תדיר ורגיל בה, היא מתגלה אליו פנים בפנים ומדברת עמו בגלוי על כל הסודות הסתומים שלה ועל כל דרכיה הנעלמות החבויות בליבה מימים קדמונים. כאן האהוב והאהובה נפגשים פנים אל פנים ללא מחיצות. האדם הווה לאדם שלם, הריהו אז כאדון הבית שכל סוד גלוי לפניו, והיא אינה מחביאה ממנו דבר. יתרה מזאת, היא אף חוזרת לדברים ראשונים שאמרה לו בעבר ואומרת לו, זוכר אתה דברי הרמז שרמזתי לך בתחילה, כך וכך סודות היו שם.

ספר התמונה, הקדמה לתמונה ג

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. אמר דוד המלך ע"ה נפלאות אותיות התורה העליונה אשר ממנה תורת ה' תמימה כענין שבע שבתות תמימות תהיינה אשר תם כל שבת בפני עצמו אחר היקפו ואם הוא לשון מתאימות ומתייחדות למקום אצילותן, ובכל אחד מהן יש תורה חדשה תמימה לשם הנכבד כי על ידה ינתן לכתוב לבני אדם הנמצאים בכל שמטה, והכל נאצל מן התורה הנוראה העילאה הנקראת חכמת אלהים נאצלת מאור קדמון אשר שם אבנים שלימות מפולמות כ"ב אותיות עליונות ונוראות ועשר ספירות סגורות ונעלמות אשר הבינה הוציאה לאורה מן החכמה ועל ידי הבינה נקראים אותיות מחוברות ומדובקות ומתאימות כל צורה לחברתה בסוד שמים וארץ התחתונים ע"י שני פועלים.

שיעור 4: התורה והאדם: עולם שנה נפש

ר' חיים מוולוז'ין, נפש החיים, שער ה, יא

ולזאת עיקר חיותם ואורם וקיומם של העולמות כולם על נכון. הוא רק כשאנחנו עוסקים בה כראוי. כי קב"ה ואורייתא וישראל כולא חד. שכל אחד מישראל שרש נשמתו העליונה מדובק ונאחז באות א' מהתורה והיו לאחדים ממש. ולכן אמרו בב"ר פ"א שמחשבתן של ישראל קדמה לכ"ה. ולא לחלוק על מ"ש שהתורה קדמה לכ"ד כי הכל א' בשרשן. והיא היא. וז"ש מחשבתן של ישראל. וכמ"ש ישראל עלה במחשבה ר"ל ראשית המחשבה סוד הרעותא עלאה כמ"ש בזה וירא קי"ח ב' דהא ישראל סליק ברעותא דקוב"ה עד לא יברא עלמא. והרעותא היא ראשית הכל אלהות גמור כביכול. מעולמות א"ס [...] ולכן מעת הבריאה שהיתה התורה גנוזה עדיין במקור שרשה הנעלם מכל העולמות עליונים. ומרחוק לבד האירה לכל העולמות להחיותם ולקיימם. ולא נשתלשלה עצמותה ממש למטה לזה העולם שיעסקו בה קבוצי מטה. עדיין היו העולמות רופפים ורותתים ולא היו על מכונם האמתי. וקראום רז"ל שני אלפים תהו. והיו תלויים ועומדים עד עת מ"ת. [...] ומאז שנשתלשלה וירדה כביכול ממקור שרשה הנעלם לזה העולם כמאמרם ז"ל בא משה והורידה לארץ. כל חיותם וקיומם של כל העולמות הוא רק ע"י הבל פינו והגיונינו בה. והאמת בלתי שום ספק כלל. שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה. כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלום. וכן שפעת אורם או מיעוטו ח"ו הכל רק כפי ענין ורוב עסקנו בה. לכן אנו מברכים עליה וחי עולם נטע בתוכנו. כענין הנטיעה שנטיעתה כדי לעשות פרי להרבות טובה. כן אם אנו מחזיקים בתורה"ק בכל כחנו כראוי. אנו מנחילין חיי עד וממשיכים משרשה הנעלם למעלה מכל העולמות. תוספות קדושה וברכה ואור גדול בכל העולמות. [...] ולכן אמרו בפ' מעלות התורה שכל העוסק בתורה לשמה נק' ריע. כי כביכול נעשה שותף ליוצר בראשית ית"ש. כיון שהוא המקיים עתה את כל העולמות בעסק תורתו. ובלתי זה היו חוזרים כלם לתוהו ובוהו. וכמ"ש במדרש הנ"ל דמיתך רעיתי רעיתי דעולמי שקבלו תורתו כו'.

ר' שניאור זלמן מלאדי (האדמו"ר הזקן), תניא ליקוטי אמרים, ד

נמשלה התורה למים מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה ירדה ממקום כבוד שהיא רצונו וחכמתו יתברך ואורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן ובצורפי אותיות גשמיות בדיו על הספר עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן ואפי' בחי' דבור ומעשה שלמטה ממדרגת מחשבה תפיסא בהן ומתלבשת בהן ומאחר שהתורה ומצותיה מלבישים כל עשר בחי' הנפש וכל תרי"ג אבריה מראשה ועד רגלה הרי כולה צרורה בצרור החיים את ה' ממש ואור ה' ממש מקיפה ומלבישה מראשה ועד רגלה כמ"ש צורי אחסה בו וכתיב כצנה רצון תעטרנו שהוא רצונו וחכמתו יתברך המלוכשים בתורתו ומצותיה. ולכן אמרו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא כי עולם הבא הוא שנהנין מזיו השכינה שהוא תענוג ההשגה ואי אפשר לשום נברא אפי' מהעליונים להשיג כי אם איזו הארה מאור ה' ולכן נקרא בשם זיו השכינה אבל הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו לית מחשבה תפיסא ביה כלל כי אם כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ומצותיה אזי היא תפיסא בהן ומתלבשת בהקב"ה

ממש דאורייתא וקב"ה כולא חד. ואף שהתורה נתלבשה בדברים תחתונים גשמיים הרי זה כמחבק את המלך דרך משל שאין הפרש במעלת התקרבותו ודביקותו במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד בין שהוא לבוש כמה לבושים מאחר שגוף המלך בתוכם. וכן אם המלך מחבקו בזרועו גם שהיא מלובשת תוך מלבושיו כמ"ש וימינו תחבקני שהיא התורה שנתנה מימין שהיא בחי' חסד ומים.

ר' נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן, תורה ס

"פתח ר' שמעון ואמר, עת לעשות לה'. אמאי עת לעשות לה', משום דהפרו תורתך. מאי הפרו תורתך, תורה דלעילא, דאיהי מתבטלא, אי לא יתעביד בתיקוני דא. ולעתיק יומין איתמר. כתיב אשריך ישראל מי כמוך, וכתיב מי כמוך באלים ה'. קרא לר' אלעזר ברי' אותבי' קמי', ולר' אבא מסטרא אחרא, ואמר אנן כללא דכולא. עד כאן אתתקנו קיימין. אישתיקו, שמעו קלא, וארכובתן דא לדא נקשן. מאי קלא, קלא דכנופיא עילאה דמתכנפי".

וכשרוצין להראות לו פניו, ולעוררו משינתו, צריכין להלביש לו את הפנים בסיפורי מעשיות. כי יש ע' פנים לתורה, והם בחי' ע' שנים, כי כל אחד משונה מחבירו. וצריכין להלביש את הפנים דווקא, מחמת ג' טעמים: א', כי כמו שמרפאין את העיור, צריכין לסוגרו, שלא יראה את האור פתאום. וצריכין לצמצם לו את האור, כדי שלא יזיק לו מה שיראה פתאום. כמו כן לזה שהיה בשינה ובחושך זמן רב, כשרוצין להראות לו פניו ולעוררו, צריכין להלביש לו את הפנים בסיפורי מעשיות, כדי שלא יזיק לו פתאום האור. וזה בחי' (תהלים י"ז) אני בצדק אחזה פניך, צדק, הוא בחי' לבושין, בחי' (איוב כ"ט) צדק לבשת. אזי, אשבעה בהקיץ תמונתך. כי אז יכול לראות אח"כ בהקיץ, דהיינו כשמקיצינ ומעוררין אותו מהשינה, כי לא יזיק לו האור פתאום כנ"ל: והטעם הב', כי צריך להלביש, כדי שלא יתאחזו החיצונים בו: והטעם הב', כי החיצונים האוחזין בו, לא יניחו אותו לצאת. ע"כ צריך להלביש את פניו, כדי לשנותו, שלא יהיו מכירין בו, בבחי' (איוב י"ד) משנה פניו ותשלחהו: ויש כמה בחינות, בזה שמלבישין את הפנים. כי יש שמלבישין את הפנים שלו, בסיפור מעשה. ויש שא"א לעוררו בפנים שלו, וצריך להראות לו פנים גבוה. ולפעמים מלבישין ג"כ בדברי תורה, דהיינו שאומרים תורה גבוה, וא"א לאמרה כך כמות שהיא, ומלבישין אותה בתורה נמוכה וקטנה ממנה. וזה בחי' (חבקוק ג') ה' פעלך בקרב שנים חייהו. חייהו, פרש"י עוררהו. וזהו, פעלך, היינו סיפורי מעשיות. בקרב שנים, היינו בחי' מעשיות של הע' פנים, שהם ע' שנים כנ"ל. היינו שמעוררין אותו על ידי סיפורי מעשיות, שהן בקרב שנים, היינו המעשיות של הע' פנים כנ"ל: אבל יש שנפל מכל הע' פנים, עד שא"א לעוררו בשום פנים, כ"א ע"י סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, שכל הע' פנים, ע' שנים, מקבלין חיות משם. וזה בחי' עתיק, בחי' זקן, בחי' הדרת פנים, שכל הע' פנים מקבלין חיות והידור משם. וזה בחי' רב חסד, כי הלומד את תלמידו הלכה אחת, הוא עושה עמו חסד, כמו שארז"ל (כתובות צ"ו) כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד. ושימוש חכמים, זה בחי' הלכות שהתלמיד מקבל מהרב. נמצא שמה שהרב לומד עם תלמידו, זה בחי' חסד. וע"כ כשמעוררו עם איזה פנים של הע' פנים, שמלביש אותו בבחי' ה' פעלך בקרב שנים חייהו כנ"ל, הוא בחי' חסד סתם. אבל כשמעוררו ע"י סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, הוא בחי' רב חסד, כי כל הפנים וכל החסדים מקבלין משם.